

NTAES Tema – Grensekryssende merverdiavgiftssvindler

Karusellsvindel

Grensekryssende merverdiavgiftssvindel – et systematisk angrep på statskassen

1. januar 2017 ble det innført regler om utsatt avregning av merverdiavgift (mva.)¹ ved import av varer. Regelendringen innebærer at risikoen for at grensekryssende mva.-svindel begås i Norge økes vesentlig. Slik svindel kostet EU 50 milliarder euro i 2014². I Norge utgjorde innkrevd mva. 266 mrd. kr. i 2016³, og mva. står for ca. 20 prosent av den norske statens samlede skatteinntekter. Systematiske angrep på denne ordningen vil åpenbart ha alvorlige konsekvenser.

Ettersom risikoen for at denne kriminaliteten rammer Norge er økt og fenomenet oppleves som komplisert, er målet med produktet å gi medarbeidere i politiet og kontrolletatene en grunnleggende forståelse av grensekryssende mva.-svindel. Dette gjøres ved å beskrive roller i og gjennomføringen av et slikt svindelopplegg, referere sakseksempler fra utlandet og gjengi indikatorer på slik svindel.

De modi og indikatorer som beskrives i rapporten er ikke uttømmende for variantene av svindelopplegg og de bransjer som kan forekomme i forbindelse med denne kriminaliteten. Det vises derfor til andre kilder som gir mer utfyllende beskrivelser i slutten av dokumentet.

Utsatt avregning – regelendringen øker svindelrisikoen

Endringen til utsatt avregning av mva. innebærer at innførselsmerverdiavgift nå innberettes til Skatteetaten i skattemelding for mva., og at dette skjer **etter** at Tolletaten har frigitt varene. Før regelendringen ble mva. i utgangspunktet innkrevd **før** varene ble frigitt av Tolletaten. Risikoen for svindel forbundet med utsatt avregning oppstår fordi den mva.-pliktige importøren nå tar inn varer uten å innbetale mva. på importtidspunktet og dermed oppstår det risiko for at importør unnlater å innberette og innbetale mva. til Skatteetaten.

Roller og gjennomføring

Det er flere modi knyttet til grensekryssende mva.-svindel, felles for dem er at det er en «forsvunnet» importør (Missing Trader) som importerer varer og er mva.-registrert. Dette leddet selger varene videre med pris inkludert mva., men unnlater å innbetale dette til Skatteetaten. Foretaket «forsvinner» før kontrollmyndighetene avdekker svindelen og rekker å igangsette innkreving.

Den mest skadelige formen for grensekryssende mva.-svindel anses å være såkalt karusellsvindel⁴. Det karakteristiske for karusellsvindel er at Missing Trader selger varene

1 Mva. er en generell avgift på innenlandsk omsetning av varer og tjenester. Det beregnes også mva. ved import og ved uttak av varer og tjenester fra avgiftspliktig virksomhet. Mva. skal i utgangspunktet beregnes i alle omsetningsledd. Den generelle satsen er 25 prosent

2 European Commission. Proposal for a council directive COM(2016)811 final, Brussels 21.12.2016, s. 2

3 Skatteetaten, Årsrapport 2016, s. 68

4 Europol. «Best practice guide criminal investigation – Missing Trader Intra Community (MTIC) VAT Fraud», s. 8.

videre i en konstruert omsetningskjede for å danne grunnlag for utbetaling av mva., før de eksporteres på nytt. Den samme prosessen gjentas gjerne mange ganger med samme vareparti, derav navnet karusellsvindel. Kriminelle styrer alle leddene i omsetningskjeden gjennom ulike tilsynelatende urelaterte selskaper. Når den som importerer ikke betaler sin avgiftsgjeld, og den som eksporterer til utlandet får mva.-refusjon for kjøpet tappes statskassen.

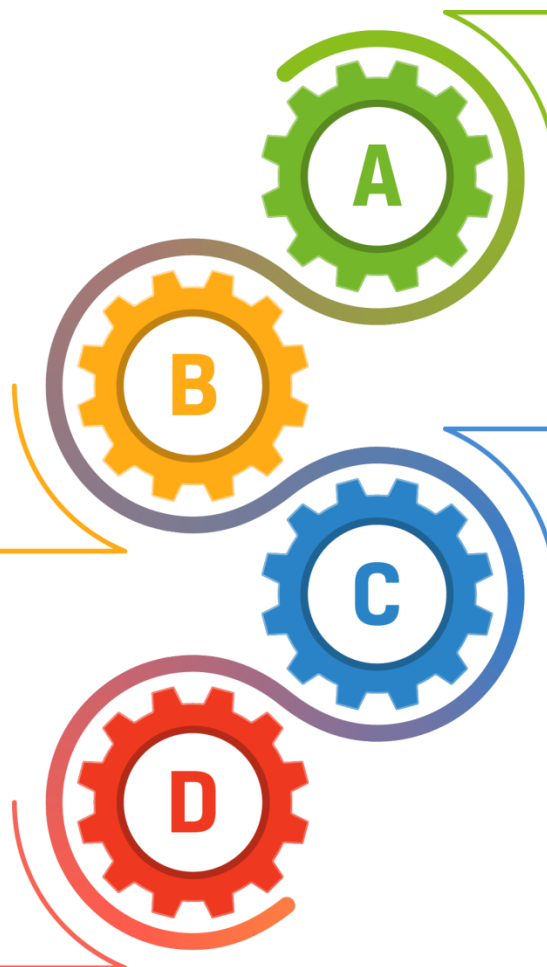
Roller

Missing trader i Norge

Formålet til missing trader er å bygge opp mva.-gjeld (uten å gjøre den opp) og deretter gi fradragsberettiget mva. til andre lenger ut i kjeden. Missing trader legger slik grunnen for svindelopplegget.

Eksportør i Norge

Krever refusjon av mva. på sine kjøp (fra bufferselskapet eller direkte fra missing trader). Mva. som utbetales til eksportør er ikke innbetalt av missing trader tidligere i kjeden og eksportøren realiserer således tapet til statskassen.

Transittselskap i utlandet

Selskapet kjøper og selger varer til utlandet. Varene kan gjerne være kjøpt av eksportøren (selskap D) i Norge. Transittselskapet (A) er et gjennomstrømnings-verktøy i svindelopplegget.

Bufferselskap i Norge

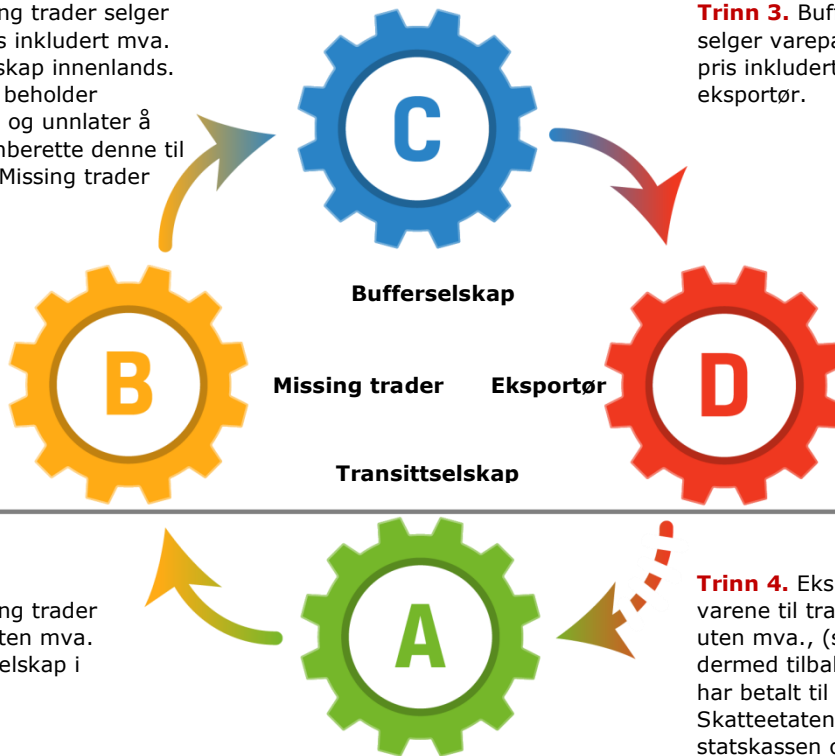
Skal vanskeliggjøre avdekking ved å skape en distanse mellom missing trader og eksportør. Som oftest vil selskapet betale skyldig mva. og ha mva.-regnskapet i orden, men selskapets aktiviteter vil som regel bare eksistere på papiret. Det kan være flere bufferselskaper involvert i en karusell-svindel.

Gjennomføring av karusellsvindel

Eksempelet under beskriver de grunnleggende fasene i en grensekryssende mva.-svindel hvor varer omsettes. Svindeloppleggene kan være mer kompliserte, men disse bestanddelene vil normalt inngå.

Trinn 2. Missing trader selger varen med pris inkludert mva. til et bufferselskap innenlands. Missing trader beholder innbetalt mva. og unnlater å beregne og innberette denne til Skatteetaten. Missing trader forsvinner.

Trinn 3. Bufferselskapet selger varepartiet videre med pris inkludert mva. til en eksportør.

NORGE

UTLANDET

Trinn 1: Missing trader kjøper varer uten mva. fra et transittselskap i utlandet.

Trinn 4. Eksportøren eksporterer varene til transittselskapet i utlandet uten mva., (såkalt null-sats) og får dermed tilbakebetalt den mva. det har betalt til bufferselskapet fra Skatteetaten. Tappingen av statskassen oppstår siden mva. ikke er innbetalt av missing trader tidligere i kjeden.

Eksemplet beskriver én runde i en karusellsvindel. Denne kan gjentas, og for hver sirkel som fullføres opparbeider missing trader en forpliktelse til å betale mva., samtidig som eksportøren får utbetalt mva. En runde i bedrageriet er fullført når eksportøren får utbetalt mva.-refusjonen fra skattemyndighetene.

Europeiske erfaringer – tidligere avdekkede karusellsvindler

I perioden 2008–2009 ble det avdekket en rekke karusellsvindler med klimakvoter i Europa. Europol uttalte i en pressemelding at dette hadde medført et tap for de europeiske statskasser på fem milliarder euro i løpet av en 18 måneders periode.⁵ Norge endret reglene for innenlands omsetning av klimakvoter i mars 2010 for å redusere risikoen for slik svindel.⁶

Nye karusellsvindler ble avdekket i operasjon Vertigo 3 som pågikk mellom november 2013 til oktober 2015. Aksjonen var et operativt samarbeid mellom Europol, Eurojust og

⁵ Europol. Press release, 9 December 2009. «Carbon Credit Fraud causes more than 5 billion Euros damage for European taxpayers».

⁶ En lovendring ved innenlands omsetning av klimakvoter trådte i kraft 26. mars 2010. Ved innenlands omsetning av klimakvoter til næringsdrivende eller offentlig virksomhet er det kjøper som skal beregne og betale mva.

politi- og påtalemyndighetene i berørte land. Det ble avdekket flere komplekse nettverk involvert i pågående karusellsvindler.⁷

Erfaringer fra aksjonen:

- Svindelen ble stor og kompleks på grunn av de kriminelles bruk av alternative betalingsplattformer, en lang rekke pengetransaksjoner og hvitvasking av penger mellom flere land
- Transaksjonene involverte; Sverige Danmark, Belgia, Frankrike, Tyskland, Italia, Irland, Luxembourg, Tsjekkia Nederland, Polen, Romania, Slovakia, og England
- Det ble forsøkt svindlet over 320 millioner euro. Svindelen berørte landene i ulik grad; Nederland (€ 30 millioner), Tsjekkia (€ 10 millioner), Polen (€ 10 millioner)

Karusellsvindel med mobiltelefoner

Britiske myndigheter avdekket i England i 2006 en karusellsvindel som involverte omsetning av fire millioner mobiltelefoner. Svindelen ble blant annet avdekket gjennom fysiske kontroller av varesendinger. De skulle bestå av de nyeste og beste mobiltelefoner som var tilgjengelig på markedet, men kontrollene avdekket at sendingene i virkeligheten inneholdt billige og langt enklere mobiltelefoner. Mistanken oppstod fordi svindelen også involverte mobiltelefoner som ennå ikke hadde blitt lansert på markedet. Avdekkingen av svindelen viste at det var gjort forsøk på å få gjennom 5700 uberettigede krav på totalt 176 millioner pund gjennom etableringen av en lang kjede selskap. I denne karusellsvindelen hadde de involverte roller som både missing trader og eksportører i tillegg til å kontrollere flere bufferselskaper og et korrupt transportfirma. Hovedmannen i saken ble dømt til 17 års fengsel i 2012.

Svindel med energi og klimavoter

Skatteetaten utpeker handel med el-sertifikater som utsatt for denne type svindel i Norge. Det er ikke begrensninger på hvem som kan omsette slike sertifikater. I etterkant av en større mva.-svindelsak i Norge ble reglene for omsetning av disse endret i Norge. Reglene for omsetningen av disse er imidlertid ikke like i EU, derfor er handel med klimavoter og virtuell omsetning av gass av Europol utpekt som særlig utfordrende. Handel med de nevnte varene og tjenestene har egenskaper som gjør dem attraktive for kriminelle, blant annet elektronisk og ingen restriksjoner på hvem som kan omsette dem.

⁷ Eurojust. «Major Europe-wide VAT fraud network busted with the support of Eurojust and Europol» (2015), «Operation Vertigo – a closer look» (April 2016). Web: eurojust.europa.eu

Indikatorer på karusellsvindel

Hvilke indikatorer som foreligger på mva.-svindel vil endre seg over tid og relevansen vil variere avhengig av bransjen. Indikatorene som nevnes er eksempler på omstendigheter som er observert i tidligere saker.

a) Er foretaket nyetablert eller nylig fått nye eiere?

b) Har import og omsetning økt raskt?

Importen kan begynne noe forsiktig, men vil da øke relativt raskt.

c) Har foretaket en markedsføringsprofil som står i kontrast til firmaets opplyste størrelse og formål?

Foretakets hjemmeside er ikke i bruk eller fremstår lite profesjonell, troverdig eller gjennomarbeidet i forhold til foretakets oppgitte størrelse og formål. Foretaket benytter gratis e-posttjenester.

d) Er oppgitte adresseopplysninger vanskelige å verifisere, fiktive eller ufullstendige?

Foretakets adresse er et kontorhotell, en postboksadresse, en c/o-adresse eller en postkassetilbyder. Den opplyste adresse eksisterer ikke, eller det er en fiktiv adresse.

e) Blir varene levert på adressen til oppgitt mottaker?

Varene leveres ikke til firmaets oppgitte forretningsadresse.

f) Hvilke type varer eller vareslag er omhandlet?

Produkter som er små i volum, har høy verdi og er tilgjengelige i store mengder. Eksempelvis: Mobiltelefoner, minnebrikker, bærbare PC-er, nettbrett mv. Edle metaller (annet enn gull) og skrapmetall har også vært omhandlet.

g) Er det egenskaper ved, eller omstendigheter rundt omsetning av varer eller vareslag som er uvanlig?

Vareslaget i transaksjonen kan være uvanlig for firmaets næringsvirksomhet eller produktets tekniske spesifikasjoner tilsier at det ikke er ment for det norske marked.

h) Foretakets styre og tilknyttede personer

I foretakets styre er det tilknyttet personer som er kjent for profittgenererende kriminalitet, eller tilknyttede personer framstår som lite kvalifisert til å inneha slike verv. Ev. at foretaket ikke har en eller ingen ansatte, og/eller det er tilknyttet personer uten bransjemessig kompetanse.

Kilder:

Skatteetaten (2017). Håndbok for håndtering av grensekryssende MVA-svindel.

Skattedirektoratet (2013). Elsertifikater og risiko for merverdiavgiftssvindel.

Web: Skatteetaten.no

Financial Action Task Force (2007). Laundering the proceeds of VAT carousel fraud.

Web: fatf-gafi.org

Eurojust news, issue no.11 – March 2014. «*What is MTIC fraud?*»

Web: Eurojust.europa.eu

World Customs Organization (WCO). Guidelines for strengthening cooperation and the exchange of information between customs and tax authorities at the national level (October 2016).

Web: wcoomd.org

Grensekryssende mva.-svindel i Europa – et tap for statskassene

«*Missing trader fraud*» is a particular threat to the VAT system». Commission of the European Communities (2004). Url: eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52004DC0260&from=EN

Hentet: 21.06.2017

«*Further investigations into VAT fraud linked to the carbon emissions trading system*». Europol press release 28 December 2010. Web: europol.europa.eu

Hentet: 30.06.2017

«*Indicative estimates of the size of fraud arising from MTIC transactions according to this analysis ranges from EUR 45 billion to EUR 53 billion annually.*» Ernst & Young (2015).

ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/docs/body/ey_study_destination_principle.pdf

Hentet: 21.06.2017

«*VAT Gap: Nearly €160 billion lost in uncollected revenues in the EU in 2014*». European Commission (2016, 6. september). Press release database. Url: europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2936_en.htm

Hentet: 21.06.2017

«*This VAT gap has reached an alarming level of nearly EUR 160 billion of which cross-border fraud accounts for about EUR 50 billion of revenue loss each year.*» European Commission (2016, 12. desember).

Url: ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat/vat-legislation-proposed_en

Hentet: 21.06.2017

«*VAT fraudsters generate multi-billion euro profits by avoiding the payment of VAT or by fraudulently claiming repayments of VAT by national authorities following a chain of transactions. The most common form of VAT fraud is Missing Trader Intra-Community (MTIC) fraud*». Europol (2017, 9. mars). Serious Organised Crime

Threat Assessment. (SOCTA 2017). Url: europol.europa.eu/socta/2017/resources/socta-2017.pdf

Hentet: 21.06.2017

Karusellsvindel med mobiltelefoner

«*Carousel fraud ringleader jailed for 17 years over reselling nonexistent mobiles*».

Kilde: The Guardian, Sunday 8 July 2012.

Web: theguardian.com

«*£ 176m phone fraud gang jailed*».

Kilde: HM Revenue & Customs. Press release LON 23/12, 10 July 2012.

Web: mynewsdesk.com/uk/hm-revenue-customs-hmrc

Større artikkelsamlinger om karusellsvindel

Dansk Radio (DR). Tema: Momsrytterne (60 artikler).

Web: dr.dk

SVT Nyheter (SE). Tema: Uppdrag granskning «Den stora momssvindeln»

Web: svt.se

Om NTAES

Nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter ble etablert 2. mai 2016 og er et av tiltakene i Regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet av 13. januar 2015.

Senteret skal utarbeide nasjonale trussel- og risikovurderinger som skal gi grunnlag for politiets og kontrollatatenes egne og felles tverretatlige prioriteringer. Dette skal bidra til å utvikle og gjennomføre en mer målrettet, effektiv, slagkraftig og treffsikker bekjempelse av økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet.

Nasjonalt tverretatlig analyse-
og etterretningssenter
c/o ØKOKRIM, Postboks 8193, dep,
N-0034 Oslo

post@ntaes.no